

En forskares vardag

~~BYRÅKRATS~~

En byråkrats vardag är fylld av olika slags möten samt plockande, sorterande och läsande i olika beslutsunderlag med därtill hörande pappersbuntar. Pappren kan variera från korta föredragningar till tjocka promemorior och utredningar. För dem som är sysselsatta inom så kallade produktiva jobb framstår byråkraterna ofta som en skara relativt onyttiga ”snackare och pappersvändare”.

Dessutom hör det till att varje person som uppfattar sig som någorlunda bildad ska vara kritisk till byråkrati. Paradoxalt nog har många bildade personer ändå tvingats försörja sig som byråkrater. Byråkratierna har därför till stor del befolkats av sina kritiker, paradoxalt nog alltså, och troligen till fördel för slutresultatet.

Ordet byråkrati har lånats från franskan och betyder byråvälde. Byrå ska ju då förstås, inte som en gammal möbel med

många lådor, utan som ett kansli eller kontor, hierarkiskt organiserat och med en beslutsgång som fungerar enligt ett särskilt regelverk. Som motsats till byråkrati tänker man sig ofta någonting spontant såsom marknaden, den vilda naturen eller varför inte konst och fri bildning.

Konst och litteratur är som alla vet inte heller nådiga mot byråkratin, som oftast beskrivits som ett själlöst och ineffektivt system, som producerar absurda resultat, inga resultat alls eller rent av negativa resultat. Den mest berömda byråkratikritikern är naturligtvis **Franz Kafka**, jurist, försäkringstjänsteman och byråkrat, även han.

Men man kan i likhet med **Max Weber** trots allt också hitta goda sidor i byråkratin om man så vill. Om byråkratiska spelregler saknas helt, eller inte följs, kan man lätt inse att godtycke, korruption och våld lurar bakom hörnet i alla samhällen. Vi behöver inte åka alltför långt för att hitta goda exempel.

Min egen byråkratikritik har kommit att mildras genom åren, inte bara för att jag själv rönt ödet att bli byråkrat, utan därför att saker och ting faktiskt ser ut att gå mot det bättre. För detta har vi pigga och vaksamma massmedier att tacka. Vi får också tacka en allt mera bildad och vaken allmänhet, som orkar ta strid med byråkratin, och som ofta också vet hur den ska göra. Byråkraten tvingas därför bli mera serviceinriktad, dvs. producera resultat som fyller verkliga behov och inte bara tillfredställer regelverkens föreskrifter.

Nåja, mycket återstår ännu att göra. Lagar och regelverk kan förenklas, göras mera förståeliga och lättillgängliga för vanliga medborgare. Nyckeln är öppenhet, och där har e-post och internet visat sig vara ovärderliga hjälpmedel.

Kärnan i den Kafka-inspirerade kritiken är ju förvisso det dunkla hemlighetsmakeriet som gjort resultaten obegripliga

för dem som de berör, och visst får jag ännu framför mig exempel på beslut som är skrivna på ett fullständigt obegripligt språk, och visst utsätts folk för beslutsförlopp och processer som tar orimligt länge och som till sina slutresultat är allt annat än tillfredsställande. Men riktigt så illa ut som Josef K. i Kafkas *Processen* råkar man ändå förhoppningsvis inte.

Mikael Forss
är politices doktor och direktör
vid Fpa i Helsingfors